

Inclusief denken, synergie en fivefold-P brengt ons terug op het wereldtoneel

Agnes Dinkelman, januari 2012

Bloeiende business, basale vrede en veiligheid

Afhankelijk zijn van anderen. Het is alles wat we niet willen. We willen geen speelbal zijn van anderen, volledig machteloos. Dat is maar goed ook. We kunnen ons geen afhankelijkheid permitteren. Nederland zit immers niet langer aan invloedrijke politieke en economische vergadertafels. Europa kijkt toe hoe combinaties van landen uit Azië, Afrika en Zuid-Amerika elkaar economisch stimuleren. Door gebrek aan politieke eenheid, slinkende betrouwbaarheid van de euro en ons democratische systeem dat snel handelen bemoeilijkt, is Europa haar bepalende positie kwijtgeraakt. Ik stel voor dat overheid en bedrijfsleven krachtig en niet aflatend initiatief gaan nemen op belangrijke gebieden als economie, politiek en veiligheid en daarbinnen relaties leggen met oog voor de belangen van onszelf, onze partners en de omgeving. Berusten in afhankelijkheid leidt zelden tot iets moois. We hebben dus inspiratie nodig om te zorgen dat de zaak keert.

Fivefold-P

Ooit introduceerde John Elkington de triple-P: planet, people en profit, als onderwerpen waarmee we rekening moesten houden als we maatschappelijk verantwoord wilden ondernemen. Op de wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg (2002) werd in plaats van de P van Profit het begrip 'Prosperity' (welvaart) gebruikt, opdat ook de maatschappelijke gevolgen van economische activiteiten zouden worden meegewogen in de beslissingen van ondernemers. De term 'Prosperity' is echter nog steeds geen gemeengoed. Het lijkt daarom verstandig de oorspronkelijke triple-P intact te laten. De koplopers in ondernemingen en overheid op het gebied van maatschappelijke verantwoordelijkheid kunnen we alvast meenemen in de ontwikkelingen door van de triple-P een fivefold-P te maken: planet, people, profit, prosperity and peace: want bloeiende business en basale mondiale vrede en veiligheid staan direct met elkaar in verband.

Internationale veiligheid

Hoog op de agenda in het Westen

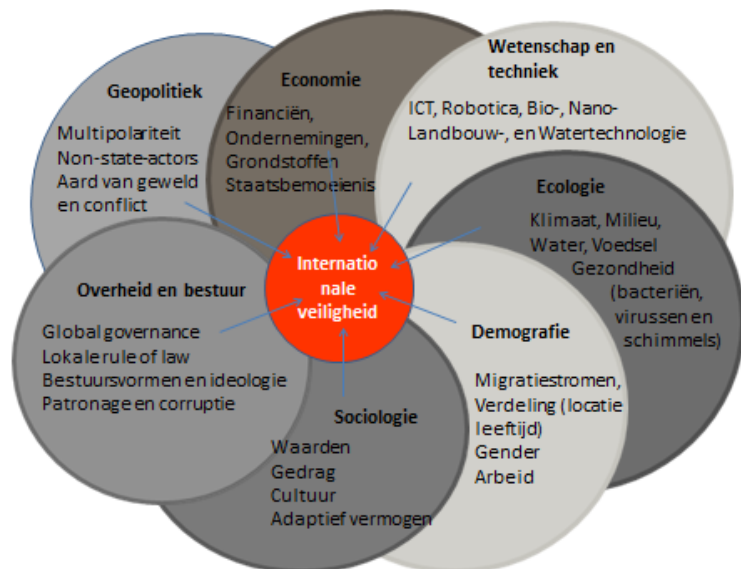
De turbulentie van de internationale veiligheid vraagt van overheid en bedrijfsleven alertheid en actie. Overheid en ondernemers zijn zich steeds meer bewust van de ecologische en maatschappelijke gevolgen die voortvloeien uit economische activiteiten. De stap om de impact van ons handelen op de internationale veiligheid voor zowel Europa als voor de wereld mee te wegen, is daarmee binnen bereik.

Staat onze veiligheid op de tocht dan?

Ik ben een optimistisch mens, toch denk ik dat het zomaar zou kunnen. De wereld is flink in beweging en we hebben, ondanks dat we er getuige van zijn, geen idee van de impact.

De internationale foresight-gemeenschap wordt gevormd door de groep mensen in de wereld die zich bezig houdt met toekomstverkenningen gebaseerd op kennis en ideeën en gericht op strategische toepassingen. Laat ik een greep doen uit de onderwerpen waar deze mensen zich over buigen (fig.1)

Figuur. 1. Internationale veiligheid en impulsen van verandering

Impuls van verandering op de (inter)nationale veiligheid Dinkelman 2012

Natuurlijk zien zij hoe de financiële crisis de positie van het Westen heeft ondermijnd en bekijken zij hoe dit gegeven zich verhoudt tot de geopolitieke dynamiek en de veiligheidsvraagstukken. Maar er wordt ook nagedacht over de wijze waarop ontwikkelingen elkaar zullen versterken. De speculaties op de voedselmarkt bijvoorbeeld, leidden in 2010 tot hoge voedselprijzen. Dit was voor een Tunesische groenteman reden om zichzelf, radeloos over zijn niet te verhandelen koopwaar, in brand te steken: het werd de directe aanleiding voor de Arabische opstanden van 2011.

Maar er is meer...

De ecologische veranderingen die water en voedselschaarste veroorzaken, reageren met demografische ontwikkelingen zoals de verjongde populatie van zowel de Arabische landen als Afrika. Op diverse plaatsen aan de kusten van het Aziatische en Afrikaanse continent bijvoorbeeld zijn zich op dit moment megasteden van meer dan 10 miljoen inwoners aan het vormen. Waarmee zullen zij zich zichzelf in de toekomst bevoorraden?

Op Afrikaanse grond die in buitenlandse handen verkeert, worden gewassen verbouwd die door andere volkeren geconsumeerd zullen worden terwijl Afrikanen honger lijden. Tegelijkertijd lijkt Afrika bezig te zijn met een economische inhaalslag. Patronagesystemen zijn echter verworpen tot corrupte willekeur waardoor de economische winst maar moeizaam ten goede komt aan de gemiddelde Afrikaan. Maar wie weet hebben economische impulsen de kracht om de bestuurlijke processen, zoals die voor de kolonisatie plaats hadden, nieuw leven in te blazen.

Vergroening

Wetenschappers en ontwikkelaars zijn op zoek naar technologie en producten die schaarse grondstoffen vervangen of overbodig maken. Zijn ze op tijd om de vergroening van onze leefwijze mogelijk te maken voor er verdere ecologische gevolgen ontstaan? En zo niet, wat dan?

Strijd

Water, grond en grondstoffen raken steeds ongelijker verdeeld. Stuwt dit de ontwikkelingen voort naar venijnige koude of wietete conflicten? Invloedrijke landen, verspreid over de aardbol, met uiteenlopende bestuursvormen, binnenlandse sociaaleconomische kenmerken, historie en mentaliteiten raken met elkaar geconfronteerd. Ondertussen zien we politieke groepen die vanuit ideologische invalshoeken met of zonder wapens hun standpunt kracht bijzetten, stammen die wel of niet de nationale koers respecteren en zich via strijd of criminele activiteiten toegang verschaffen tot vermogen of contacten en eenlingen die geïnspireerd zijn door ideologische kreten of stemmen in het eigen hoofd. Zijn we vanuit dit perspectief gezien in staat om geweld en chaos te voorkomen?

Piraterij en terrorisme

Rebellerende boeren uit Afrika en Azië zijn de zee opgegaan om als piraten of terroristen de kost te verdienen, terwijl zeeroutes tussen China, Afrika en het Westen van groot strategisch belang zijn voor vervoer van voedsel, grondstoffen en goederen. Schepen met kostbare ladingen varen soms zonder afdoende bescherming rond. De economieën in het achterland van havens over de hele wereld zijn grotendeels afhankelijk van de bevoorrading over zee. Wat betekent het voor de veiligheid als schepen met een kostbare lading worden geroofd of door terroristen tot ontploffing worden gebracht in het zicht van Rotterdam, Shanghai of Rio de Janeiro?

Alert en actief

Kortom, we overzien de ontwikkelingen allerminst. De foresight-gemeenschap is het wel unaniem eens over de spreiding van de gevolgen: die zal voor alle delen van de wereld groot zijn. We zullen dus alert moeten zijn, alert en actief. Alert op de ontwikkelingen. Actief in het mede bepalen van die ontwikkelingen. Daar komt de fivefold-P om de hoek kijken, people, planet, profit, prosperity and peace, omdat we welvaart, veiligheid en wellicht zelfs vrede zeker willen stellen.

Welvaart gerelateerd aan veiligheid. Het klinkt wat onwennig nog. Toch moeten we in het Westen de relatie tussen deze twee gaan leggen. Liefst snel. We hebben immers onze leidende economische positie niet langer kunnen behouden. Het wordt snel duidelijk dat we afhankelijker zijn van de rest van de wereld dan ons lief is.

Van Afhankelijkheid naar Inclusief denken

Speelbal

Afhankelijk zijn van anderen. Het is alles wat we niet willen. We willen beslist geen speelbal zijn van een ander. Het is een nare gedachte die ver afstaat van de manier waarop we graag naar onszelf kijken. We zien in de spiegel het liefst een succesvolle en gerespecteerde winnaar. Maar dat is in dit geval niet genoeg. Het is niet genoeg om te werken vanuit drijfveren waarin wij persoonlijk centraal staan. We hebben een drive nodig die op het grote geheel is gericht. Enkel dat kan ons resultaten laten boeken.

Slechte naam

Onze onafhankelijkheid heeft bestaan bij de gratie van de geldende machtsverhoudingen. Toen anderen in nood waren en het Westen militair en economisch sterk, hielden we geen rekening met de belangen en noden van die anderen. We hebben daardoor op veel plaatsen een slechte naam. De bevolking in de koloniën is door ons weinig eervol bejegend. We hebben ze gebruikt als goedkope werkrachten en hun grondstoffen en gewassen opgeëist. Vaak hebben we de wapens opgenomen met als reden het eigen belang. We wilden niet worden overlopen door communisten, we wilden onze afzetgebieden behouden of vergroten en onze olie moest zeker worden gesteld. We hebben ons vaak afzijdig gehouden in geval van aanhoudende armoede, hongersnood en zelfs genocide. We dachten duidelijk niet in iets wat lijkt op wederzijdse afhankelijkheid.

Verschuiving

Maar als het globale evenwicht versnippert en verschuift, veranderen ook de onderlinge verhoudingen tussen de naties en de volkeren. Volkeren in alle gradaties van ontwikkeling worden geconfronteerd met elkaar, terwijl we als mensheid nooit op deze schaal afhankelijk van elkaar zijn geweest. De toekomst is onzeker en zowel opwindend als verontrustend. Onze onafhankelijkheid hebben we niet langer in de hand, wel kunnen we kiezen voor de wijze waarop we ons verhouden tot de ontwikkelingen.

Als de levensomstandigheden in de wereld voortdurend in beweging zijn, dan kunnen we de wereld maar beter als een organisch geheel beschouwen. Een geheel dat leeft, zich aanpast, reageert. Wij kunnen, als deel daarvan, de omstandigheden beïnvloeden door initiatief te nemen en op onze omgeving te reageren, zodat we een constructieve rol spelen.

Inclusief denken: mijn belang is jouw belang

Als we onderlinge afhankelijkheid zien als een web van onderlinge relaties, dan is het niet moeilijk om te zien dat onderlinge afhankelijkheid en onderlinge verbinding twee kanten van dezelfde medaille zijn. Dit uit zich met name in het besef dat het belang van de ander ons eigen belang blijkt te zijn. Als we ons dit eigen weten te maken, denken we inclusief.

Inclusief denken komt pas volledig tot zijn recht als we kennis hebben van de waarden en de mentaliteit van de volkeren met wie we van doen hebben en van de wijze waarop deze mentaliteit doorwerkt in hun ambities en beslissingen. Het is cruciaal voor de kwaliteit van de relaties of we in staat zijn om de belangen van onszelf en van de anderen te adresseren op een wijze die de relatie versterkt. Het bepaalt hoe effectief we kunnen reageren op de nieuwe omstandigheden en de wisselende spelers op het wereldtoneel.

Schaarste of overvloed

Ons belang het belang van de ander? Dat klinkt als een recept voor narigheid, toch? Nee, niet als we redeneren vanuit het uitgangspunt van de overvloed. Als we in het Westen blijven uitgaan van schaarste van ideeën, kennis en geld dan is het leven gebaseerd op te weinig voor allen. Als we uitgaan van overvloed dan kan blijken dat een overvloed van ideeën en initiatief zal leiden tot allianties, een rijkdom aan toepassingen, ketenpartnerschappen en synergie om tot oplossingen van vraagstukken te komen. We kunnen dan volop werken aan methodes die de schaarse elementen van schone lucht, voedsel en water veilig kunnen stellen. We kunnen ons toelagen op de ontwikkeling van alternatieven voor grondstoffen die vitaal zijn voor de mondiale vergroening van leefstijlen.

Rauwe werkelijkheid

Maar wat dan als we te maken hebben met de koelbloedige straatvechter/politicus/ondernemer die voor zichzelf zorgt zonder acht te slaan op de schade die hij berokkent en die zonder gezichtsverlies te lijden wil scoren, desnoods en regelmatig ten koste van anderen? Die zal zeker niet in ons belang zijn eigen belang herkennen!

Dat klopt. Er zijn veel spelers binnen de afhankelijkheidsrelatie met wie we nooit allianties en synergie zullen kunnen ontwikkelen, maar doorgaans is het zo dat hoe meer spelers bij een aanpak als deze betrokken zijn, hoe minder invloed de rauwheid zal hebben. Voorwaarde is dat zo veel mogelijk politici, overheden en ondernemers inclusief denken en beslissen. Alleen zo kunnen we de onderlinge afhankelijkheid een positieve draai geven en duurzame relaties gebaseerd op vertrouwen opbouwen. De fivefold-P is daarbij een bruikbaar richtsnoer.

Fivefold-P op de strategische knooppunten Buiten de voor de hand liggende ontwikkelgebieden zoals de vergroening van onze levensstijl en de vervanging van grondstoffen, het maatschappelijke schonen van toeleveringsketens en productieprocessen in bedrijven en overheid, is het van belang om nieuwe invloed op de strategische knooppunten te verwerven en handel op de gebieden van technische en maatschappelijke innovatie te zoeken. Daar liggen de kansen voor bloeiende business.

Synergie

Maatschappelijke innovatie, wat vraagt dat in de ontwerpfase? Noord-West Europa, in het bijzonder Nederland, brengt van oudsher mensen voort die in staat zijn een intermediair te zijn daar waar sprake is van uiteenlopende standpunten. We zijn in eigen land gewend om te acteren in een veld met een bonte verzameling van uitgangspunten en ideeën. Daarbij weten we te redeneren vanuit standpunten en beelden die niet de onze zijn. De toegevoegde waarde van Noord-West Europeanen zit binnenkort niet meer in kennis of het niveau van genoten onderwijs, maar in de kwaliteit van onze denkpatronen. Velen in het Westen zijn gewend creatief en onafhankelijk te denken, waardenvrij te observeren, snel aan te kunnen sluiten in onbekende omgevingen. We leggen gemakkelijk dwarsverbanden tussen gegevens en zijn vervolgens in staat synergie te laten ontstaan met kennis van buiten het eigen vakgebied, met andere denkbeelden en nieuwe omstandigheden. We zijn daarmee in staat complexe vraagstukken die samenhangen met complexer wordende maatschappijen op een andere wijze te bezien dan doorgaans gebruikelijk is. Dat is een waardevol kenmerk dat in veel delen van de wereld minder of niet is ontwikkeld.

Dit kenmerk geeft ons eveneens een voorsprong bij het begeleiden of adviseren van allerlei complexe processen in de internationale gemeenschap waarin de betrokkenen geen resultaten meer weten te boeken. Daar zijn waardenvrije observaties, creatieve denkkracht en synergie van grote waarde. We kunnen er ons voordeel mee doen in de wereld van de politiek en de diplomatie, in wetenschap, economie, maatschappelijke middenveld en de veiligheid. Op voorwaarde dat we

de belangen van anderen beschouwen als van onszelf. Inclusief denken, synergie en fivefold-P zijn een veelbelovende combinatie. We hebben op dit gebied onze mogelijkheden nog onvoldoende in de internationale markt neergezet.

Overheid en bedrijfsleven

Het punt is dat we in actie moeten komen. Nederland en Europa moeten weer present zijn op de belangrijke knooppunten in de internationale gemeenschap. Dat maakt het voor ons mogelijk om vinger aan de pols te houden en invloed te hebben op de ontwikkeling van onze context. Het oude ondernemershandwerk komt van pas. We dienen te onderzoeken waar de mogelijkheden liggen, we moeten contacten leggen en relaties opbouwen. We zouden zonder terughoudendheid ideeën moeten ontwikkelen door met de potentiële opdrachtgevers en afnemers in gesprek te zijn en ontwikkelingen met ze te doordenken. En als de tijd rijp is, zetten we producten neer. Als we inclusief denken en expert op ons gebied zijn, zal het ons lukken om aan te haken. We moeten dus de boer op, bewijzen dat we te vertrouwen zijn. Weg van koloniale superioriteit en de verwendheid van de gewezen machthebber. Overheid, bedrijfsleven en adviseurs kunnen ieder op het eigen gebied door maatschappelijk verantwoord te besturen, te ondernemen en te adviseren vorm geven aan een rijk fivefold-P: planet, people, profit, prosperity and peace. Op deze wijze ontstaan relaties gebaseerd op eer en vertrouwen. Juist dat scheidt de politieke, economische en maatschappelijke ruimte waarin we kunnen koersen op internationale welvaart, veiligheid en vrede.

Referenties:

- * Don Beck en Chris Cowan (1996), *Spiral Dynamics, Mastering Values, Leadership and Change*. Blackwell Publishers
- * John Elkington (1997), *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century*. Business. Capstone Publishing Ltd., Oxford
- * Hans Achterhuis (2003), *Rijk der schaarste*. Ambo